

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง ทารือเกี่ยวกับการนำที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินไปดำเนินการตามกฎหมายอื่น

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีหนังสือ ด่วน ที่ กษ ๑๒๐๕/๙๑๓๗ ลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๔ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้เคยให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายว่า ภายหลังได้มีการประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจเดินสำรวจรังวัดเพื่อออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎร ซึ่งครอบครองและทำประโยชน์ในเขตดังกล่าวได้ เนื่องจากมาตรา ๕๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๖ มิได้กำหนดห้ามมิให้เดินสำรวจรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกโฉนดที่ดินให้แก่ราษฎรที่ครอบครอง และทำประโยชน์อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับและไม่ได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีได้แจ้งความประสงค์จะใช้สิทธิในที่ดินตามมาตรา ๒๗ ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๖ ก่อนมีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่ได้ และคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ได้เคยให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายว่า เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว และในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เข้าไปดำเนินการแล้วหรือยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรที่ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับไม่ได้ ถ้าราษฎรดังกล่าวไม่ได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ หรือมิได้แจ้งความประสงค์จะใช้สิทธิในที่ดินตามมาตรา ๒๗ ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไว้ก่อนมีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีหนังสือแจ้งคำสั่งนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามคำวินิจฉัยและข้อสังเกตของกรมการวินิจัยร้องทุกข์ของนายใช้ อัมพวานันท์ จังหวัดนครสวรรค์ ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เป็นรายตำบล รายอำเภอ ซึ่งต้องห้ามมิให้มีการออกเอกสารสิทธิแก่ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่ในที่ดินดังกล่าว แต่เมื่อ ส.ป.ก. ไม่มีความประสงค์จะดำเนินการปฏิรูปที่ดินทั่วประเทศทั้งตำบล หรืออำเภอ เพื่อมิให้ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์ดำเนินการปฏิรูปที่ดินได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถมีเอกสารสิทธิ กระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ส.ป.ก.) จึงได้ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณากันที่ดินที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์จะดำเนินการออกจากเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อที่กรมที่ดินจะได้พิจารณาดำเนินการออกเอกสารสิทธิแก่ราษฎรผู้มีสิทธิในที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีคำสั่งที่ ๒๒๓/๒๕๔๔ สั่ง ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาดินของรัฐที่ ส.ป.ก. เข้ามาดำเนินการได้ตามมาตรา ๒๖ และที่ดินของเอกชนตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ รวม ๕ ประเภท ได้แก่ ที่ดินเอกชน ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้

ร่วมกัน ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะที่มีเนื้อที่เกินกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ และเหมาะสมแก่การเกษตร ที่รกร้างว่างเปล่าที่อยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรที่มีเนื้อที่เกินกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ และเหมาะสมแก่การเกษตร ที่ไม่เป็นเขตเทศบาล สุขาภิบาล หรือแหล่งความเจริญอื่นๆ และบริเวณเขตที่สามารถขยายเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ที่ป่าสงวนแห่งชาติ รวมถึงป่าไม้ถาวร โดย ส.ป.ก. จะดำเนินการตรวจสอบพื้นที่นอกเขตป่าไม้ถาวรและที่ราชพัสดุที่มีเนื้อที่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ หรือเกินกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ แต่ไม่เหมาะสมแก่การเกษตร เพื่อกันเขตออกจากเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีเขตปฏิรูปที่ดินครอบคลุมทั้งตำบล จำนวน ๔๕ ตำบล ใน ๑๐ อำเภอ และประกาศครอบคลุมทั้งอำเภอ ๒๑๐ อำเภอ ๓๘ กิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้บุคลากร ระยะเวลา และงบประมาณมากในการตรวจสอบ ทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ไขความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร คณะกรรมการเพื่อพิจารณากันเขตฯ จึงมีมติให้ ส.ป.ก. ทหารหรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางแก้ไขอื่นเพื่อให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรเป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรมและเหมาะสมอีกทั้งเพื่อประหยัดงบประมาณในการออกพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงเขตในการแก้ไขปัญหาการเดินทางสำรวจออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. ได้พิจารณาถึงอำนาจตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในการนำที่ดินมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน เห็นว่า ตามมาตรา ๒๖ กำหนดให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินของรัฐ รวม ๔ ประเภท มาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน เมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินจะมีผลเป็นการถอนสถานะของที่ดิน โดยไม่ต้องดำเนินการถอนสภาพที่ดินตามกฎหมายนั้นๆ แต่หาก ส.ป.ก. มิได้ใช้อำนาจนำที่ดินนั้นมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินสภาพทางกฎหมายก็จะคงมีสถานะเช่นเดิม และไม่ใช้ที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มาตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินอันจะมีผลทำให้ ส.ป.ก. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ตามมาตรา ๓๖ ทวิ ซึ่งในการเดินทางสำรวจออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดินในเขตปฏิรูปฯ นั้น ปรากฏว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินของรัฐประเภทที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าตามมาตรา ๒๖ (๓)¹ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ และ ส.ป.ก. ไม่มีแผนงานและไม่ประสงค์จะนำที่ดินดังกล่าวมาทำ

¹ มาตรา ๒๖ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว

(๑) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมือง ใช้ร่วมกันแต่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับ พลเมืองใช้ร่วมกันก็ดี หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการ เป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน โดยคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ดี ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

๑๓๑ ๑๓๑

(๓) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดินและที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

๑๓๑ ๑๓๑

การปฏิรูปโดยกรมที่ดินได้รับคำยืนยันจาก ส.ป.ก. เช่นนั้นแล้ว กรมที่ดินก็สมควรที่จะสามารถเดินสำรวจฯ และออกโฉนดที่ดินแก่ราษฎรภายใต้หลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายที่ดินกำหนด ประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒) ที่ว่า “เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับหนังสือยืนยันจาก ส.ป.ก. ว่าไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินที่ถูกเวนคืนถอนสภาพเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตลอดไป กระทรวงมหาดไทยย่อมมีอำนาจให้ทบวงการเมืองเข้าใช้ประโยชน์ในราชการหรือดำเนินการขึ้นทะเบียนให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ เพราะพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจ ส.ป.ก. เข้าไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในเขตที่พระราชกฤษฎีกากำหนด แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างอำนาจที่กระทรวง ทบวง กรม เคยมีอยู่ตามกฎหมายอื่น” ซึ่งถ้าหาก ส.ป.ก. ไม่ใช้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าตามมาตรา ๒๖ (๓) แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ก็ควรแจ้งความไม่ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้น กรมที่ดินก็สามารถที่จะนำที่ดินไปดำเนินการตามอำนาจที่มีอยู่ได้ ส.ป.ก. จึงได้ขอหารือตามความเห็นที่ได้เสนอไว้ข้างต้นโดยที่ ส.ป.ก. ไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร ทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณและบุคลากรที่ต้องดำเนินการตามโครงการนี้เป็นจำนวนมากอีกด้วย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหารือของ ส.ป.ก. โดยได้รับฟังข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงฯ และกรมที่ดิน) และผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงฯ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกรมป่าไม้) ประกอบการพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อหารือดังกล่าวมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าที่ดินที่อยู่ในเขตพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ (๓)² แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ หาก ส.ป.ก. ไม่มีแผนงานและไม่ประสงค์จะนำที่ดินดังกล่าวมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกรมที่ดินได้รับคำยืนยันจาก ส.ป.ก. เช่นนั้นแล้ว ส.ป.ก. จะต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกันเขตที่ดินออกจากเขตปฏิรูปใหม่หรือไม่ เพียงใด ในกรณีที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมครอบคลุมทั้งเขตอำเภอ และเป็นพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินฯ ที่ตราขึ้นก่อนพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ ใช้บังคับ นั้น เขตปฏิรูปที่ดินฯ ย่อมมีความหมายครอบคลุมถึงที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินฯ ซึ่งอาจเป็นเขตที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการ และเขตที่ ส.ป.ก. ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการด้วย สำหรับกรณีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินฯ ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าตามมาตรา ๒๖ (๓)³ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ นั้น ส่วนของพื้นที่ที่ ส.ป.

² โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑ ข้างต้น

³ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑ ข้างต้น

ก.มิได้มีแผนและไม่ประสงค์เข้าดำเนินการปฏิรูปที่ดินฯ ก็ยังคงสถานะเป็นที่รกร้างว่างเปล่าดั้งเดิม หน่วยราชการซึ่งเคยเป็นผู้ดูแลรักษาที่ดินตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยราชการใดก็คงมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาต่อไป ทั้งนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗)⁴ และกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ ๒⁵ ได้เคยให้ความเห็นไว้ในการตอบข้อหารือของกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) ว่าไม่มีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดห้ามมิให้เดินสำรวจรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแต่การที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่ราษฎรที่ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับได้นั้นจะต้องปรากฏว่าราษฎรรายนั้นได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕⁶ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๔๙๗ หรือได้แจ้งความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดินตามมาตรา ๒๗ ตรี⁷ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไว้ก่อนมีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินฯ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย) ทั้งสองดังกล่าว และถูกต้องกับหลักกฎหมายแล้ว

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) มีความเห็นพ้องกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒)⁸ ที่ได้เคยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า เพื่อให้การปฏิรูปที่ดิน

⁴ บันทึก เรื่อง การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (เรื่องเสร็จที่ ๗๘๑/๒๕๓๕)

⁵ บันทึก เรื่อง อำนาจในการดูแลรักษาที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันและการออกเอกสารสิทธิในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๗/๒๕๓๗)

⁶ มาตรา ๕ ให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับโดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องที่ภายใน หนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาการแจ้งการครอบครองตามความในมาตรานี้ ไม่ก่อให้เกิดสิทธิขึ้นใหม่แก่ผู้แจ้งแต่ประการใด

⁷ มาตรา ๒๗ ตรี เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ประกาศกำหนดท้องที่และวันเริ่มต้นของการสำรวจตามมาตรา ๕๘ วรรค

สอง ผู้ครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับโดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน และมีได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ศ.๒๔๙๗ หรือผู้ซึ่งร้องคัดค้านจากผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา ๒๗ ทวิ แต่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินนั้นติดต่อกันมาจนถึงวันทำการสำรวจรังวัดหรือพิสูจน์สอบสวน ถ้าประสงค์จะได้สิทธิในที่ดินนั้น ให้แจ้งการครอบครองที่ดินต่อ เจ้าพนักงานที่ดิน ณ ที่ดินนั้นตั้งอยู่ภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันปิดประกาศถ้ามิได้แจ้ง การครอบครองภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แต่ได้มานำหรือส่งตัวแทนมานำพนักงานเจ้าหน้าที่ทำ การสำรวจรังวัดตามวัน และเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนดให้ถือว่ายังประสงค์จะได้สิทธิในที่ดินนั้น

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินตามวรรคหนึ่งให้ หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้ครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินต่อเนื่องมาจากบุคคลดังกล่าวด้วย

⁸ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

เพื่อเกษตรกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีขอบเขตการดำเนินการที่ชัดเจนหาก ส.ป.ก. ไม่ประสงค์ที่จะนำที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ถูกถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินแล้ว ก็สมควรที่จะได้มีการประสานงานระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อตราพระราชกฤษฎีกากันพื้นที่ที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์จะนำมาปฏิรูปที่ดินออกจากเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและให้หน่วยราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ประกอบกับข้อเท็จจริงของข้อหารือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๒๒๓/๒๕๔๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณากันเขตที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์จะดำเนินการออกจากเขตปฏิรูปที่ดิน ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ส.ป.ก.) เพื่อพิจารณากันที่ดินที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์จะดำเนินการออกจากเขตปฏิรูปที่ดินฯ เมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการดำเนินการตั้งคณะกรรมการพิจารณากันเขตที่ดินที่ ส.ป.ก. ไม่ประสงค์เข้าดำเนินการแล้ว ส.ป.ก. ก็ควรดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกากันพื้นที่ที่ ส.ป.ก. ไม่มีแผนและไม่ประสงค์จะนำมาปฏิรูปที่ดินออกจากเขตปฏิรูปที่ดินฯ และให้หน่วยราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการต่อไป

(ลงชื่อ) ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์
(ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มิถุนายน ๒๕๔๕

ส่งพร้อมหนังสือที่ นร ๐๖๐๑/๑๕๘๖ ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๕ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ชไมพร/พิมพ์
๗ สิงหาคม ๒๕๕๕